

jeg da definerer Husmandsstanden, som alle dem, der have faste Eiendomme paa Landet, der ere mindre end en Gaard eller ialfsald mindre, end at der kan holdes Heste eller ialfsald burde holdes Heste derpaa, saa antager jeg, at jeg omtrent vil ramme det, man i snævrere Forstand falder Husmandsstanden, det vil sige: den begrænses opad af Gaardmandsstanden og nedefter af Indsiddere og Leiehusmænd. Det er en ganske overordentlig talrig Klasse, der bestaar af Indsiddere og Leiehusmænd, og jeg kan ikke her afholde mig fra at indstyre en lille Sidebemærkning. Naar der ved den foregaaende Behandling med særligt Eftertryk er lagt Vægt paa, at man skulde vise sin gode Villie til at gjøre Noget for de Smaa i Samfundet, saa kan det jo ikke negtes, at Indsiddere og Leiehusmændene i fuldt saa høit Maal høre til disse Smaa i Samfundet — det vil Ingen negte — og det er for mig en noget eiendommeligt Illustration til denne gode Villie imod de Smaa i Samfundet, at man i samme Møde, hvori dette Lovforslag var til 2den Behandling, negtede et Lovforslag Overgangen til 2den Behandling, der tænkte paa at gjøre noget Lignende for en Samfundsklasse, der staar under den, som her tilsigtes hjulpen. (Ordføreren: Maa jeg bede om Ordet). Ganske vist — i saa Henseende vil jeg strax tage en Forvaring — vilde det omtalte Lovforslag komme til Hjælp under en Form, som heller ikke jeg kunde tiltræde; men ved at lade det gaa over til følgende Behandlinger, vilde man jo være bleven fuldstændig Herre over den Form, man vil give Lovforslaget. Jeg forlader imidlertid den store Klasse, der tilhører Husmandsstanden i videre Forstand, for at gaa over til Husmandsstanden i snævrere Forstand. Er det da denne Husmandsstand, man her giver en let Afgang til Laan? Nei, langt fra. Den talrige Del af Husmandsstanden i snævrere Forstand, der bor paa Kjøbstadgrund, giver man for det Første ikke Leilighed til at nyde de Goder, dette Lovforslag tænker paa at tildele Husmændene: de ere udflygtede dervfra. Dette er for mig en saa ubillig Uligbed, at jeg tror, at den er vel egnet til at sætte ondt Blod mellem By og Land, og at jeg i alt Fald alene af den Grund ikke vil kunne give Lovforslaget min Stemme. Men lad os gaa til Husmandsstanden paa Landet, paa Landsbygrund. Er det da den, der faaer en let Afgang til Laan? Nei, der er igjen en meget stor Del, navnlig i Landets bedre Egne — og Gudskelov, Danmark er endnu et saa godt oggfrugtbart Land, at de bedre Egne ere de langt overveiede her i Landet, og den langt overveiede Del af Husmandsstanden bor i disse Landets bedre Egne — den Del, der har een, to eller tre Aker, som vil være fuldstændig ubeløstet fra Lovens Goder. Det er altsaa saaledes bevendt med denne lette Afgang, som man

giver den danske Husmandsstand, at ikke alene den første Del, og det er en ikke liden Del, der i mange Henseender ganske deler Naar med Husmandsstanden, bliver stude bort, fordi den bor — i Udlandet? — nei, paa Kjøbstadgrund, og at en anden Del bliver stude bort, ikke fordi den har daarligere Pantex, nei, fordi den har een eller to Aker, fordi Lagationssummen af dens Eiendomme er større end den Maximaltagationssum, der findes i Lovforslaget. Det er igjen indenfor selve denne Samfundsklasse en Uligbed, som jeg finder i høi Grad ubillig, og som ogsaa for mig vilde være nok til, at jeg maatte stemme imod Loven. Men den er ikke alene ubillig; den er efter min Opfattelse i høi Grad uforsigtig; thi den vil ganske vist forøge Virkningen af den solidariske Ansvarlighed i en ganske overordentlig Grad. Er der noget Punkt, hvorom alle Lovens ubetingede Lemmer og dens mere kolige Tilhængere have været enige, er det sikkert Frygten for den Fare, der kunde ligge for Husmandsstanden i den solidariske Ansvarlighed. Men nu er det jo givet, at, naar man skyder de bedste og solideste Pantex bort fra Foreningen, og jeg tør vel nok tilføie tillige de i personlig Henseende vederhæftigste Personer, saa forøger man i høi Grad Udbygten til, at den solidariske Ansvarlighed kan blive faretruende for Medlemmerne af disse nyoprettede Kreditforeninger, og netop denne Fare for, at den solidariske Ansvarlighed vil komme til at tunge haardt paa den bedste Del af Laantagerne, gjør mig end yderligere betænkelig overfor Lovforslaget i dets nuværende Skikkelse. Jeg har hidtil hovedsagelig holdt mig til at tale om den lette Afgang til Laan, men det er jo egenligt den lette Afgang ikke alene til Laan, men til billige Laan, der skulde opnaas. Jeg skal tillade mig at undersøge Sandsynligheden af disse Laans Billighed. Hvad er nu et billigt Laan? Ja, ogsaa derom kan der jo være forskellige Meninger. I Almindelighed tror jeg dog — og allerede Lovgivningen indeholder jo et Fingerpeg derom — at man betragter som billigt Laan 4 Procents Laan. At disse Laan ikke kunne komme til at høre til denne Kategori, fremgaar jo af selve Lovforslaget, idet der i § 2 C allerede siges, at Foreningen kan afslutte Laan til en højere Rente end 4 Procent aarlig; hvormeget højere Rente, indlader Lovforslaget sig ikke paa at sige, og det kan vel heller ikke godt sige det med nogen som helst Bestemthed. Jeg skal imidlertid dog tillade mig at anfille en Sandsynlighedsberegning i saa Henseende. Jeg veed selvfølgelig ikke, hvorledes man overfor Kreditorerne vil bestemme sig til at angive Rentefoden af de rentebærende Papirer, som man vil udstede, om man der vil vælge 4 Procent, eller, hvad jeg snarest antager, men kun efter rent personligt Skøn, 4½ Procent, saaledes som de